

Національний університет
водного господарства

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Національний університет водного
господарства та природокористування

Кафедра економіки підприємства

067-11

Методичні вказівки

до вивчення дисципліни «Економіка підприємства» та
завдання на розрахункову роботу для студентів за напрямом
підготовки 6.030508 «Фінанси і кредит» денної та заочної
форм навчання

Рекомендовано до друку методичною
комісією факультету економіки та
підприємництва
Протокол № 2 від 29.10. 2010р.

Рівне 2011

Національний університет

водного господарства

та природокористування
Методичні вказівки до вивчення дисципліни «Економіка підприємства» та завдання на розрахункову роботу для студентів за напрямом підготовки 6.030508 «Фінанси і кредит» денної та заочної форм навчання / Ю.В.Красовська, В.Р.Красовський. - Рівне: НУВГП, 2011. - 28 с.

Упорядники: Ю.В. Красовська, канд. екон. наук,
В.Р. Красовський,

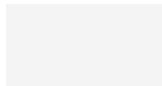
Відповідальний за випуск: Н.Б. Кушнір, канд екон. наук,
доцент, завідувач кафедри економіки підприємства.

Національний університет
водного господарства
та природокористування

© Красовська Ю.В.,
Красовський В.Р., 2011

© НУВГП, 2011

Зміст

Вступ.....	4
1. Мета та завдання вивчення дисципліни.....	4
2. Загальні рекомендації до вивчення дисципліни.....	5
3. Рекомендована література.....	8
4. Програма навчальної дисципліни.....	10
5. Завдання і методичні поради до виконання індивідуальної розрахункової роботи.....	15
5.1. Загальні вимоги.....	15
5.2. Завдання до розрахункової роботи.....	16
5.3. Методичні рекомендації до виконання індивідуальної розрахункової роботи.....	23
Додаток 1.....	28

Вступ

Дисципліна «Економіка підприємства» включає ключові базові аспекти прикладної економіки, організації та забезпечення ефективного господарювання на рівні основної структурної ланки економічної системи, формує необхідну сукупність теоретичних знань та прикладних навичок з управління підприємствами та організаціями на сучасному етапі розвитку економіки України.

1. Мета та завдання вивчення дисципліни

Мета: формування здатностей самостійно мислити, приймати управлінські рішення, виконувати комплексні економічні розрахунки для ефективного здійснення господарської діяльності на рівні підприємств.

Завдання: вивчення господарських процесів, що відбуваються у виробничо-комерційних системах підприємств; закріплення комплексу економічних знань і засвоєння досягнень теорії та практики управління підприємствами.

Предмет: форми і методи господарювання підприємства.

Після вивчення “Економіки підприємства” студенти повинні

Знати:

- основні поняття та категорії економіки підприємства, на основі системного розуміння та взаємозв'язків із суміжними дисциплінами;
- принципи управління діяльністю сучасних підприємств та організацій;
- сучасні технології розробки управлінських рішень, їх обґрунтування та впровадженні у бізнес-практику;
- методичні основи аналізу ефективності формування та використання персоналу, активів (основних засобів, оборотних коштів, нематеріальних активів) підприємства, організації його виробничо-комерційної діяльності тощо.

Уміти:

- розрізняти організаційно-правові форми підприємств та організацій, робити обґрунтований вибір напрямків діяльності та сфери бізнесу;
- розробляти плани розвитку підприємства та інноваційно-

інвестиційні проекти різних напрямків;

- аналізувати ефективність використання персоналу, основних засобів, оборотних коштів, інвестиційних ресурсів, організації виробничої діяльності, інноваційних процесів тощо;
- обґрунтовувати загальні тактичні та стратегічні управлінські рішення з різних аспектів господарської діяльності;
- запобігати кризовим проявам, нейтралізувати ризики та загрози у виробничо-комерційній діяльності підприємства;
- визначати напрямки та обґрунтовувати загальний механізм здійснення реструктуризації підприємств та організацій.

2. Загальні рекомендації до вивчення дисципліни

Дисципліна «Економіка підприємства» вивчається відповідно до навчального плану на 2 курсі денної форми навчання і на 3 курсі заочної. Вивчення даної дисципліни забезпечують такі дисципліни: вища математика, макро- та мікроекономіка, статистика, регіональна економіка. Знання з даної дисципліни використовуються при вивченні основ ціноутворення, фінансів, планування діяльності підприємства, менеджменту, інвестиційної діяльності, аналізу господарської діяльності, стратегії підприємства.

В методичних вказівках наведено розгорнутий план вивчення дисципліни з посиланням на джерела рекомендованої літератури.

Витрати навчального часу на вивчення окремих тем дисципліни та виконання контрольної роботи наведено в таблиці 1.

Таблиця 1.

Структура залікового кредиту

Назва тем змістових модулів	Кількість годин курсу									
	денна форма					заочна форма				
	ус	л	пр	ір	ср	ус	л	пр	ір	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Модуль 1										
Змістовий модуль 1. Економічні основи функціонування підприємства в системі ринкових відносин										
Тема 1. Теорії підприємств і основи підприємництва	9	4	2	-	3	6				6

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Тема 2. Види підприємств, їх організаційно-правові форми	3	2	-	-	1	6				6
Тема 3. Зовнішнє середовище господарювання підприємств	6	-	-	-	6	6				6
Тема 4. Структура та управління підприємством	3	2	-	-	1	6				6
Тема 5. Ринок і продукція	6	-	-	-	6	6				6
Тема 6. Планування діяльності підприємства	6	4	-	-	2	6				6
Змістовий модуль 2. Виробничий потенціал підприємства та його ефективне використання										
Тема 7. Персонал підприємства, продуктивність та оплата праці	12	4	4	1	4	12	2	2	1	8
Тема 8. Капітал підприємства	30	8	12	5/24	10	72	4	4	5/24	64
Тема 9. Інвестиції	9	2	4	-	3	6	-	-	-	6
Змістовий модуль 3. Економічні основи господарської діяльності підприємства										
Тема 10. Інноваційна діяльність підприємства	6	2	2	-	2	6	-	-	-	6

продовження табл.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Тема 11. Техніко-технологічна база і виробнича потужність підприємства	6	2	2	-	2	6	-	-	-	6
Тема 12. Організація виробництва і забезпечення якості продукції	6	2	2	-	2	6	-	-	-	6
Тема 13. Витрати на виробництво та реалізацію продукції	9	2	4	2	3	6	2	2	2	2
Тема 14. Фінансово-економічні результати діяльності підприємства	12	4	4	4	4	6	2	2	4	2
Тема 15. Розвиток підприємств: сучасні моделі, трансформація та реструктуризація	6	-	-	-	6	6	-	-	-	6
Тема 16. Економічна безпека та антикризова діяльність підприємства	3	2	-	-	1	6	-	-	-	6
Усього годин	132	40	36	12/24	56	168	10	10	12/24	148

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Модуль 2										
Розрахункова робота	12	-	-	12	-	12	-	-	12	-
Усього годин	12	-	-	12	-	12			12	
Разом	180	40	36	12	92	180	10	10	12	148

3. Рекомендована література

3.1. Базова література

1. **Господарський кодекс України/ Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, N 18, N 19-20, N 21-22, ст.144**
2. Економіка підприємства: збірник практичних задач і ситуацій. Навч. Посібник/ Покропивний С.Ф., Швиданенко Г. О. та ін .- К.: КНЕУ, 2005. - 323 с.
3. Економіка підприємства: Навчальний посібник / За загальною редакцією А.А.Шегди. – К.: Знання, 2005. – 431 с.

3.2. Допоміжна література

1. **Закон України "Про банкрутство"// Нове законодавство України. Випуск 2. - К., 1992.**
2. **Закон України "Про господарські товариства"// Нове законодавство України. Випуск 3. – К., 1993.**
3. **Закон України "Про оплату праці"// Нове законодавство України. Випуск 3. - К., 1993.**
4. Закон України "Про підприємництво"// Нове законодавство України. Випуск 2. - К., 1992.
5. **Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств» [зі змінами та доповненнями] // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 4**
6. Національні стандарти бухгалтерського обліку в Україні: Закон. Положення. Інструкції: Збірник нормативно-правових актів/ Упорядник Д.О.Голов, І.В.Шпан. – К., 2000. – 232 с.
7. Ареф'єва О.В., Сахаєв В.Г., Ареф'єв О.В., др. Економіка підприємства: Навч. посібник. - Київ: Європ. ун-т, 2003. - 237с.
8. Бойчик І. М., Харів М. С., Хопчан М. І., Піча Ю. В. Економіка підприємства: Навчальний посібник для студентів

вищих закладів освіти I-IV рівнів акредитації. - 2-е вид., виправ. і доп.-Київ-Львів: «Каравела-Новий Світ -2000», 2002. - 298с.

9. Волков А. Экономика предприятия. Курс лекций. - М.: Инфра-М, 2001. - 280 с.
10. Гетьман О.О., Шаповал В.М. Економіка підприємства: Навч. посіб.-Київ: ЦНЛ, 2006. - 488с.
11. Гордійчук А.С. Економіка підприємства: Навч. посібник/А.С. Гордійчук, О. А. Стахів. - Рівне: РДТУ, 2000. - 247 с.
12. Горфинкель В.Я. и др. Экономика предприятия: Учебник для вузов. – М.: ЮНИТИ, 2000. – 742 с.
13. Економіка підприємства: Навчальний посібник / За заг. ред. П.В.Круша. - Київ: Ельга-Н. КНТ, 2007. - 780с.
14. Економіка підприємства: Підручник / За заг. ред. д. е. н., проф. Л.Г. Мельника. - Суми: Університетська книга, 2004. - 648с.
15. Економіка підприємства: Посібник/ За заг. ред. В.Г. Герасимчука, А.Е. Розенплентера. - Київ: Політехніка, 2003. - 264с.
16. Економіка підприємств: Підруч. для ВНЗ. Дopusчено Мін освіти і науки України / Покропивний С.Ф. – К., 2001. – 560 с.
17. Економіка підприємства: Підручник / За загальною редакцією Й.М.Петровича. – Львів: «Новий Світ-2000», 2004. – 680 с.
18. Зубовський В. Економіка підприємства. Опорний курс лекцій. - К.: Уфімб, 2001. - 64 с.
19. Кейлер В. Экономика предприятия: Курс лекций. - М.: ИНФРА-М, 2000. - 132 с.
20. Кулішов В.В. Економіка підприємства: теорія і практика: Навчальний посібник - Львів: Магнолія плюс, 2006. - 208с.
21. Макаровська Т.П., Бондар Н.М. Економіка підприємства: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: МАУП, 2003. – 304 с.
22. Покропивний С. Економіка підприємства. Навч. посіб. - К.: КНЕУ, 2001. - 468 с.
23. Примак Т.О. Економіка підприємств. - Київ, 1999
24. Харів М. Економіка підприємства: збірник задач і тестів: навч. пос. – К.: Знання, 2001. – 310 с.
25. Шваб Л.І. Економіка підприємства: Навчальний посібник. – К.:

4. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Економічні основи функціонування підприємства в системі ринкових відносин

Тема 1. Теорії підприємств і основи підприємництва

Підприємство як суб'єкт господарювання. Теорії підприємства (класична, кейнсіанська, неокласична, інституціональна, еволюційна). Виробничо-технічна, організаційна та економічна єдність підприємства. Функції підприємства. Підприємницька діяльність. Передумови становлення і розвитку підприємництва. Технологія створення підприємства.

Тема 2. Види підприємств, їх організаційно-правові форми

Поняття про підприємство і його види. Практичне значення класифікації підприємств за організаційно-правовими характеристиками. Виокремлення підприємств за окремими ознаками: залежно від форм власності (приватне, колективне, комунальне, державне, зі змішаною формою власності, іноземні інші види), залежно від способу утворення (заснування) та формування статутного фонду (унітарні та корпоративні); за правовим статусом і формою господарювання (одноосібні, кооперативні, господарські товариства, орендні).

Тема 3. Зовнішнє середовище господарювання підприємств

Поняття і характеристика зовнішнього середовища. Підприємство як відкрита система. Фактори зовнішнього середовища, їх характеристики і взаємопов'язаність. Особливість впливу макро- і мікрофакторів на підприємницьку діяльність підприємства.

Тема 4. Структура та управління підприємством

Організаційна і виробнича структура підприємства. Структурна реорганізація підприємств в процесі їх розвитку. Сутність

організації управління підприємством. Цілі, завдання та функції управління підприємством. Методи управління підприємством. Організаційні структури управління підприємством. Вищі органи державного управління підприємствами та організаціями.

Тема 5. Ринок і продукція

Характеристика сучасної ринкової системи господарювання підприємств. Рушійні сили розвитку економіки підприємства в ринкових умовах. Засади раціонального формування ефективного ринкового середовища підприємства. Продукція підприємства на ринку.

Тема 6. Планування діяльності підприємства

Загальноекономічний та управлінський аспекти планування. Принципи та типи планування діяльності підприємства. Система планів на підприємстві. Організація внутрішньофірмового планування. Бізнес-планування.

Змістовий модуль 2. Виробничий потенціал підприємства та його ефективне використання

Тема 7. Персонал підприємства, продуктивність та оплата праці

Поняття, класифікація і структура персоналу підприємства. Кадрова політика підприємства. Трудові ресурси підприємства та їх характеристика за кваліфікаційними ознаками. Показники чисельності працюючих на підприємстві. Показники руху робочої сили на підприємстві. Плинність робочої сили. Облік затрат праці на підприємстві. Баланс робочого часу та його значення. Продуктивність праці як економічна категорія. Методи і показники її визначення. Специфіка їх застосування. Економічне і соціальне значення Підвищення продуктивності праці. Резерви і фактори росту продуктивності праці. Розрахунок впливу різних факторів на рівень продуктивності праці. Вплив підвищення продуктивності праці на собівартість одиниці продукції. Механізм впливу підвищення продуктивності праці на прибуток підприємства. Мотивація трудової діяльності. Форми і системи оплати праці. Мінімальна заробітна плата і фактори, що її визначають. Державне регулювання мінімальної заробітної плати. Організація

преміювання персоналу. Методичні інструменти аналізу чисельності та фонду оплати праці підприємства.

Тема 8. Капітал підприємства

Капітал підприємства: сутність, класифікація і структура. Глумачення необоротних активів, основних засобів, основних засобів та основного капіталу. Види і класифікація основного капіталу за функціональною ознакою, за характером обслуговування окремих видів діяльності, та участі у виробничому процесі за характером володіння. Джерела формування капіталу. Характеристика структури та стадій кругообігу основного капіталу. Визначення та особливості розрахунку первісної, залишкової, відновної, балансової, ліквідаційної та середньорічної вартості основного капіталу. Процеси фізичного, морального та економічного спрацювання. Відтворення матеріальних необоротних активів. Сутність процесу амортизації і особливості нарахування амортизації у відповідності із законодавством України. Характеристика та алгоритм розрахунку коефіцієнтів зносу, придатності, оновлення та вибуття, швидкості оновлення основного капіталу; фондоддачі, фондомісткості, фондоозброєності та рентабельності основного капіталу. Основні напрями інтенсифікації відтворення та підвищення ефективності використання необоротних активів підприємства. Поняття та класифікація нематеріальних активів підприємства. Визнання та оцінка нематеріальних активів. Амортизація нематеріальних активів. Сутність оборотного капіталу і його класифікація. Нормування витрат і розрахунки необхідного обсягу оборотних активів підприємства. Методи розрахунку нормативів оборотних активів. Визначення нормативів оборотних активів за окремими елементами. Джерела фінансування оборотного капіталу. Показники ефективності використання оборотного капіталу. Джерела та шляхи підвищення ефективності використання оборотного капіталу.

Тема 9. Інвестиції

Економічна сутність, класифікація та структура інвестицій. Визначення необхідного обсягу та джерел фінансування виробничих інвестицій. Формування і регулювання фінансових

інвестицій (цінних паперів). Поняття, види і форми здійснення іноземних інвестицій. Оцінка ефективності виробничих і фінансових інвестицій.

Змістовий модуль 3. Економічні основи господарської діяльності підприємства

Тема 10. Інноваційна діяльність підприємства

Об'єктивна необхідність інноваційного розвитку підприємств у сучасних умовах. Основні напрямки науково-технічного прогресу на підприємствах. Здійснення інновацій підприємства на основі досягнень НТП. Класифікація інновацій. Інноваційне оновлення продукції підприємства. Реінжиніринг як важливий напрямок інноваційної діяльності на підприємстві. Фінансова підтримка інноваційної діяльності.

Тема 11. Техніко-технологічна база і виробнича потужність підприємства

Поняття і значення техніко-технологічної бази виробництва. Класифікація технологій, сучасні форми організації технологічних процесів на підприємствах. Джерела формування, особливості та тенденції техніко-технологічної бази різнотипних підприємств. Форми управління техніко-технологічною базою та їх змістова характеристика. Діагностика стану техніко-технологічної бази: сутність, методи, показники та способи їх розрахунку. Виробнича потужність підприємства та її види (планова, фактична, середньорічна). Фактори, які впливають на величину і рівень використання потужностей підприємств. Розрахунок величини виробничої потужності підприємства. Показники використання виробничих потужностей підприємства. Підвищення ефективності використання виробничих потужностей підприємств.

Тема 12. Організація виробництва і забезпечення якості продукції

Формування виробничого процесу та його структура. Принципи організації виробничих процесів. Організаційні типи виробництва. Організація виробничого процесу в часі. Методи організації

виробництва. Підготовка виробництва. Виробничий цикл та його характеристика. Якість продукції та показники її оцінювання. Методи оцінювання рівня якості продукції.

Тема 13. Витрати на виробництво та реалізацію продукції

Витрати як процес формування і використання ресурсів. Класифікація витрат. Структура сукупних витрат підприємства. Функції і побудова системи управління витратами. Важливість обґрунтування рівня витрат і контролю їх формування за центрами відповідальності. Нормування, планування, облік, аналіз витрат і формування їх зниження. Організаційна система управління витратами на підприємстві. Резерви і чинники раціонального використання резервів і зниження витрат. Калькулювання і його роль в управлінні витратами. Собівартість продукції на різних етапах операційного циклу: незавершеного виробництва, товарної і реалізованої продукції.

Тема 14. Фінансово-економічні результати діяльності підприємства

Основні джерела фінансування діяльності підприємств. Складання фінансового плану підприємства (організації). Прибутковість і дохідність: їхня сутність, відмінність між ними. Джерела формування прибутку і доходу підприємства. Зростання прибутковості фірми під впливом дії окремих чинників. Економічна сутність і загальний методологічний підхід до вимірювання ефективності виробництва, господарської діяльності підприємства. Система показників ефективності виробництва (узагальнююча); показники використання праці (персоналу), виробничих засобів, фінансових ресурсів. Методичні підходи до оцінки соціальної ефективності діяльності підприємства. Тлумачення і методичні підходи до оцінки загального фінансово-економічного стану підприємства. Групи показників для оцінки прибутковості, ліквідності, оборотності, стабільності та ділової активності, методи їх обчислення. Економічний ефект, диференціал (фінансовий ліверидж) і коефіцієнт плеча фінансового важеля. Накопичення обліково-звітної інформації для оцінки фінансово-економічного стану підприємства. Рентабельність як відносний показник ефективності роботи підприємства. Класифікація чинників

підвищення ефективності виробництва за певними ознаками: джерелами зростання; напрямів розвитку і вдосконалення виробництва; місцем реалізації у системі управління виробництвом. Внутрішні і зовнішні чинники підвищення ефективності виробництва.

Тема 15. Розвиток підприємств: сучасні моделі, трансформація та реструктуризація

Сутнісна характеристика процесу реструктуризації підприємств. Види реструктуризації. Процес і процедура реструктуризації. Ефективність реструктуризації підприємств: загальні підходи до її оцінки. Санація підприємства: основні положення та механізм реабілітації підприємств. Особливості державної підтримки у здійсненні санації підприємства.

Тема 16. Економічна безпека та антикризова діяльність підприємства

Сутнісна характеристика економічної безпеки підприємства. Основні функціональні складові економічної безпеки. Способи оцінки економічної безпеки. Криза як одна з фаз життєвого циклу підприємства. Кризові процеси. Основні ознаки кризової ситуації. Місце та відмінності неплатоспроможності та банкрутства. Загальні методи та методичні підходи до визначення кризи. Антикризове управління як особлива управлінська функція. Головні складники антикризової діяльності на підприємстві. Місце антикризової діяльності у загальному господарському механізмі фірми. Комплекси завдань та робіт процесів антикризового управління.

5. Завдання і методичні поради до виконання індивідуальної розрахункової роботи

5.1. Загальні вимоги

Відповідно до навчального плану студент виконує розрахункову роботу. Робота повинна бути написана розбірливо, оформлена акуратно, сторінки пронумеровано і обов'язково залишені на них поля для зауважень викладача. В кінці розрахункової роботи наводиться список використаної літератури.

Розрахункова робота виконується студентом за вихідними даними згідно варіанту (N), який відповідає останній цифрі залікової книжки. При оформленні роботи наводиться текст задачі із власними вихідними даними і повний її розв'язок. В кінці розв'язку кожної задачі мають бути сформульовані висновки.

5.2. Завдання до розрахункової роботи

Задача 1. Обчисліть відпускні ціни виробів А та Б якщо відомо наступне. Для виготовлення виробів використовується текстиль та фурнітура. Загальні витрати матеріалів на один виріб становлять: на А: текстилю – $1,5 \cdot N$, м², фурнітури – на $0,9 \cdot N$ грн.; на виріб Б: йде $2,2 \cdot N$ м² текстилю та фурнітури на $0,75 \cdot N$ грн. Ціна текстилю становить $23 \cdot (N+2)$ грн./м². При виробництві виробів відходи текстилю становлять близько 10%, й реалізуються за ціною $0,85 \cdot (N+2)$ грн./м². Основна зарплата виробничих робітників на виріб, відповідно, $15 \cdot (N+2)$ і $18(N+2)$ грн., а додаткова - 12 % від основної. Норматив відрахувань до фондів соціального страхування становить 39%. Планом передбачено виготовити по $25 \cdot N$ тис. виробів у рік. Витрати на утримання та експлуатацію машин і устаткування заплановані кошторисом у сумі $620 \cdot (N+2)$ тис. грн., загальновиробничі – $850 \cdot (N+2)$ тис. грн., загальногосподарські витрати – $1200 \cdot (N+2)$ тис. грн. у рік. Позавиробничі витрати складають 5% виробничої собівартості виробів. Норма прибутку на один виріб становить 5% повної собівартості. Ставка ПДВ 20 %.

Задача 2. Обчислити обсяг валової, товарної, реалізованої і чистої продукції на основі наступних даних:

Таблиця 2.1

№	Показник	Значення у році	
		базовому	розрахунковому
1	2	3	4
1.	Випуск продукції у натуральному вимірі (штук)		
	* виріб А	$650 \cdot N$	$790 \cdot (N+1)$
	* виріб Б	$985 \cdot N$	$1120 \cdot (N+1)$

1	2	3	4
2.	Відпускна ціна у грн.		
	* виріб А	1025·N	1050·(N+1)
	* виріб Б	1650·N	1660·(N+1)
3.	Обсяг напівфабрикатів власного виробництва (тис. грн.)	1200·N	1420·(N+1)
	з них для власних потреб, тис. грн.	800·N	940·(N+1)
4.	Виробничі послуги, (тис. грн.) з них для власних потреб, (%)	1650·N 40	805·(N+1) 25
5.	Залишки нереалізованої продукції, (тис. грн.):		
	на початок року	420·N	560·(N+1)
	на кінець року	560·N	370·(N+1)
6.	Залишки незавершеного виробництва, (тис. грн.)		
	на початок року	510·N	700·(N+1)
	на кінець року	700·N	430·(N+1)
7.	Вартість сировини та матеріалів замовника (тис. грн.)	240·N	50·(N+1)
8.	Матеріальні та прирівняні до них витрати, (тис. грн.)	1120·N	1580·(N+1)

Задача 3. Відомі дані про наявність основних виробничих фондів на підприємстві на початок року (табл. 3.1.)

Виконати:

3.1. Нарахування амортизації основних засобів рівномірним методом, використовуючи рекомендовані строки корисної експлуатації (табл. 3.2.).

3.2. Нарахування амортизації по основних засобах четвертої групи методами прискореної амортизації (методом зменшеного залишку та кумулятивним методом).

3.3. Визначення залишкової вартості основних фондів операційної діяльності підприємства у розрізі груп **в кінці другого року експлуатації**.

Таблиця 3.1.

Наявність основних виробничих фондів на 1 січня поточного року,
тис. грн.

Види основних фондів	Номер варіанта* (N)									
	1,11, 21	2,12, 22	3,13, 23	4,14, 24	5,15, 25	6,16, 26	7,17, 27	8,18, 28	9,19, 29	10, 20,30
Будівлі і споруди	6060	4647	2212	4547	1229	3456	5689	3490	2679	6734
Передавальні пристрої	689	547	316	491	182	456	623	489	352	723
Машини та обладнання	8745	6736	3209	6582	2002	1965	7789	2345	3478	8956
Транспортні засоби	43124	32999	15121	30356	9526	10235	40456	25678	17478	44890
Інструмент, виробничий та господарський інвентар	619	418	170	442	121	256	589	265	196	725
Електронно-обчислювальні машини, програмне забезпечення	1245	1023	570	1079	490	1025	1460	1280	880	1545
Споруди	9090	6840	3282	6729	2108	5456	7780	5669	3545	9014

***Примітка:** для варіантів з 11 по 20 використовується поправочний коефіцієнт 2, для варіантів 21-30 – коефіцієнт 3.

Мінімально допустимі строки корисного використання різних груп основних засобів

Група основних фондів	Строки корисного використання, р.
Група 1 – земельні ділянки	-
Група 2 – капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом	15
Група 3 – будівлі, споруди, передавальні пристрої	20/15/10
Група 4 – машини та обладнання	2
Група 5 – транспортні засоби	5
Група 6 – інструменти, прилади, інвентар (меблі)	4
Група 7 – тварини	6
Група 8 – багаторічні насадження	10
Група 9 – інші основні засоби	12
Група 10 – бібліотечні фонди	1
Група 11 – малоцінні необоротні матеріальні активи	-
Група 12 – тимчасові (нетитульні) споруди	5
Група 13 – природні ресурси	-
Група 14 – інвентарна тара	6
Група 15 – предмети прокату	5
Група 16 – довгострокові біологічні активи	7

Задача 4. На початку звітнього року первісна вартість основних засобів підприємства складатиме $20000 \cdot (N+0,5)$ тис. грн. З 1.03 та 1.05. будуть уведені в дію нові основні засоби вартістю відповідно $500 \cdot (N+0,5)$ та $2500 \cdot (N+0,5)$ тис. грн., крім того, до 1.09 буде придбана у іноземного постачальника нова автоматична лінія вартістю $1400 \cdot (N+0,5)$ тис. €. Витрати на її доставку та монтаж становитимуть 7% її вартості. До 1.10. будуть виведені з експлуатації через повне фізичне спрацювання машини та устаткування на загальну суму $2250 \cdot (N+0,5)$ тис. грн. Коефіцієнт зносу основних засобів на початок наступного року складатиме 0,4. Обчислити: 1) середньорічну вартість основних засобів підприємства у звітному році якщо середньорічний курс 1 € = 10,2 грн.; 2) первісну і залишкову вартість основних засобів підприємства на початок наступного року; 3) показники стану основних засобів підприємства.

Задача 5. Вартість основних засобів заводу на 1.01. звітнього року становила $1600 \cdot (N+1,5)$ тис. грн. з 1.06. уведено в дію основних засобів на суму $105 \cdot (N+1,5)$ тис. грн., а з 1.10. виведено з експлуатації основних засобів на $90 \cdot (N+1,5)$ тис. грн. Рівень фондомісткості становив 0,8, а рентабельності продукції 20%. У наступному році заплановано збільшення обсягу реалізації на 5%, а рентабельності продукції на 3%. Визначити усі можливі показники ефективності відтворення й використання основних засобів у звітному та розрахунковому роках та проаналізувати їх динаміку.

Задача 6. У звітному році трудомісткість виробничої програми підприємства склала **A** нормо-годин. Передбачається, що у наступному році у зв'язку з деяким ускладненням виготовлюваної продукції її загальна трудомісткість має збільшитися на **B** %. Очікується, що річний фонд робочого часу одного робітника, який становив у звітному році **B** нормо-годин, за рахунок скорочення внутрішньозмінних простоїв має зрости приблизно на **Г** %, а передбачуване виконання норм виробітку кожним робітником, що дорівнювало у середньому за звітний рік **Д** %, - на **Е** %.

Визначити: необхідну чисельність виробничих основних робітників-відрядників у звітному та розрахунковому роках.

Таблиця 6.1

Вихідні дані для розрахунку

Показники	Номер варіанта** (N)									
	1,11, 21	2,12, 22	3,13, 23	4,14, 24	5,15, 25	6,16, 26	7,17, 27	8,18, 28	9,19, 29	10,20, 30
А, тис. нормо-годин	2665	3647	2212	2547	2229	3456	2689	3490	2679	2734
Б, %	15	17	16	11	18	16	13	14	15	13
В, нормо-годин	1785	1736	1209	1582	1602	1965	1789	1345	1478	1956
Г, %	16	19	21	16	15	15	14	20	18	11
Д, %	112	118	117	113	121	112	111	115	116	115
Е, %	5	6	5	4	4	2	3	5	8	3

****Примітка:** для варіантів з 11 по 20 використовується поправочний коефіцієнт 1,5, для варіантів 21-30 – коефіцієнт 2,5.

Задача 7. Відомі такі дані про виробничо-господарські результати діяльності підприємства:

Таблиця 7.1.

№ п/п	Показник	Сума
1	2	3
1	Обсяг виробленої продукції в оптових цінах підприємства	83200·N
2	Витрати на виплати основної та додаткової заробітної плати працівників	14258·N
3	Затрати на сировину, матеріали, паливо за фактичними цінами придбання, без ПДВ	31383·N
4	Знос МШП	293·N
5	Затрати на фінансування науково-дослідних та проектно-конструкторських робіт	730·N
6	Вартість купованих комплектів виробів, які підлягають монтажу	2620·N
7	Плата за воду в межах встановлених лімітів	1746·N
8	Витрати на фінансування приросту власних оборотних коштів	1100·N
9	Витрати на сертифікацію та збут продукції, включаючи експорт і митні збори	242·N
10	Відрахування із заробітної плати до пенсійного фонду та фонду безробіття	9142·N
11	Затрати на оплату відсотків за довготерміновий кредит	2200·N
12	Амортизаційні відрахування на повне відновлення основних фондів	3645·N
13	Збитки від розкрадання майна, коли винуватці не встановлені	810·N
14	Обов'язкове страхування майна підприємства	298·N
15	Штрафи, сплачені підприємством	620·N
16	Витрати на утримання, будівництво і ремонт автошляхів	1307·N
17	Витрати підприємства на розвиток соціальної сфери	1700·N
18	Рентні платежі за користування землею	175·N

1	2	3
19	Витрати на преміювання працівників за рахунок прибутку	2450·N
20	Матеріальна допомога працівникам підприємства	920·N
21	Оплата відсотків за фінансовий лізинг	93·N
22	Оплата послуг зв'язку і банків	120·N
23	Товарний кредит постачальникам товарних ресурсів	136·N
24	Знос нематеріальних активів	124·N
25	Оплата за невідпрацьований час у випадках передбачених законодавством	2525·N
26	Відрахування в інноваційний фонд	79·N
27	Інші витрати	58·N

Визначити: собівартість всього обсягу продукції і 1 продукції, платежі, які здійснюються за рахунок прибутку, розробити кошторис витрат на виробництво і реалізацію продукції за економічними елементами витрат, охарактеризувати структуру собівартості продукції.

Задача 8. На кінець звітної періоду ТОВ "ІДС" мало наступні значення фінансово-економічних показників, тис. грн.:

- прямі матеріальні витрати - 9600·N/2;
- інші матеріальні витрати - 2200·N/2;
- витрати на оплату праці - 2800·N/2;
- амортизація основного капіталу - 800·N/2;
- адміністративні витрати – 1150·N/2;
- витрати на збут продукції – 370·N/2;
- дохід від участі у капіталі – 35·N/2;
- витрати на виплату відсотків - 600 ·N/2;
- виручка від реалізації продукції-20000·N/2;
- залишкова вартість основних засобів - 2670·N/2;
- залишкова вартість нематеріальних активів - 30·N/2;
- виробничі та товарні запаси - 555·N/2;
- дебіторська заборгованість - 650·N/2;
- грошові кошти - 95·N/2;
- власний капітал - 2900·N/2;
- довгострокові кредити банків - 400·N/2;
- короткострокові кредити банків - 150·N/2;
- кредиторська заборгованість - 550·N/2;

- податок на додану вартість - $630 \cdot N/2$;
- податок на прибуток - $340 \cdot N/2$.

На основі наведених вихідних показників сформувані агрегований баланс підприємства (див Додаток 1), скласти річний звіт про фінансові результати та обчислити такі показники, як: рентабельність активів, власного капіталу, виробництва; коефіцієнти фінансової стійкості та платоспроможності.

5.3. Методичні рекомендації до виконання індивідуальної розрахункової роботи

При розв'язуванні завдань розрахункової роботи студенти використовують теоретичний матеріал та навички, набуті під час лекційних, семінарських та практичних занять, а також самостійної роботи. Базові економічні показники, що розраховуються в даній роботі, наводяться нижче:

Калькуляція ціни на продукцію:

1. Виробнича собівартість:

Матеріальні витрати за мінусом зворотних відходів +
Основа та додаткова заробітна плата робітників +
Відрахування до фондів соціального страхування +
Витрати на утримання та експлуатацію машин на 1 прод. +
Загальновиробничі витрати на 1 прод. +
Загальногосподарські витрати на 1 прод.

2. Повна собівартість:

Виробнича собівартість + поза виробничі витрати на 1 прод.

3. Оптова ціна виробництва

Повна собівартість 1 виробу + прибуток на 1 продукції

4. Оптова ціна підприємства

Оптова ціна виробництва + ПДВ + Акцизний збір

5. Роздрібна ціна

Оптова ціна підприємства + Торгівельна надбавка або знижка

Обсяг товарної продукції характеризує обсяг продукції виробленої на підприємстві і призначеної для продажу. Він визначається за формулою:

$$ТП = \sum_{i=1}^n N_i C_i + P,$$

де N_i – обсяг продукції i -го виду, призначеної для продажу, в натуральних одиницях; C_i – ціна i -го виду продукції; n – кількість видів продукції в розширеній номенклатурі та асортименті; P – вартість виробничих послуг (робіт), виконаних на стороні.

Валова продукція характеризує обсяг продукції, виробленої на підприємстві незалежно від стадії готовності та обчислюється за такою формулою:

$$ВП_{\text{род.}} = ТП + (НЗВ_k - НЗВ_n) + (I_k - I_n),$$

де $НЗВ_k$ та $НЗВ_n$ – незавершене виробництво на кінець та початок звітної періоду; I_k та I_n – вартість інструментів та інвентарю, виробленого для власних потреб на кінець та початок звітної періоду.

Внутрішньозаводський оборот характеризує обсяг продукції, виготовленої на підприємстві та використаної для подальшої переробки.

Валовий оборот характеризує обсяг продукції, виробленої на підприємстві незалежно від того чи була вона використана для подальшої переробки, чи призначена для кінцевого споживання.

$$ВО = ВЗО + ВП,$$

де $ВЗО$ – внутрішньозаводський оборот; $ВП$ – валова продукція.

Реалізована продукція – це продукція за яку підприємство отримало гроші.

$$РП_{\text{роз}} = ТП - (З_k - З_n) - (T_k - T_n),$$

де $З_k$, $З_n$ – залишки невідвантаженої продукції на складі на кінець та початок звітної періоду відповідно; T_k , T_n – вартість продукції відвантаженої споживачам, термін оплати яких не став, на кінець та початок звітної періоду відповідно.

Чиста продукція розраховується, як різниця між валовою продукцією і матеріальними витратами та амортизаційними відрахуваннями:

$$ЧПр = ВП - (МВ + А)$$

Середня величина незавершеного виробництва:

$$\overline{НЗВ} = \frac{N \cdot C \cdot T_{\text{ц}} \cdot K_{\text{нз}}}{D},$$

де N – обсяг випуску продукції в натуральному вираженні; C – собівартість одиниці виробу; $T_{\text{ц}}$ – тривалість виробничого циклу

виготовлення виробу; D – календарна тривалість досліджуваного періоду; $Кнз$ – коефіцієнт наростання затрат, пов'язаний з тим, що витрати на виробництво продукції розподіляються нерівномірно протягом виробничого циклу.

$$Кнз = \frac{C_m + 0,5C'}{C'} ; \quad Кнз = \frac{C_0 + 0,5C_n}{C_0 + C_n} ,$$

де C_m – матеріальні витрати, пов'язані з виробництвом даної продукції; C' – всі витрати за мінусом матеріальних; C_0 – пускові (разові) витрати; C_n – поточні витрати.

Для узагальнюючої оцінки наявності ОФ на підприємстві використовують такий показник, як *середньорічна вартість ОВФ*:

$$\overline{ОВФ} = ОВФ_{пр} + \frac{ОВФ_n \cdot t_p}{12} - \frac{ОВФ_v \cdot t_n}{12} ,$$

де $ОВФ_{пр}$ – вартість на початок року (період); $ОВФ_n$ – надійшли протягом року; t_p – кількість місяців роботи обладнання, що надійшло до кінця року; $ОВФ_v$ – вартість ОВФ, що вибули в наслідок ряду причин; t_n – кількість місяців не роботи обладнання, що вибуло.

Показники оснащеності (забезпеченості) підприємства основними фондами:

I. Фондооснащеність розраховується як відношення середньорічної вартості ОВФ до обсягу виробництва та реалізації продукції. Характеризує величину ОВФ, що припадає на 1 (одну) гривню випущеної продукції.

$$Фосн = \frac{\overline{ОВФ}}{O} \quad (\text{грн./грн.})$$

II. Механооснащеність. Характеризує вартість машин та механізмів, що припадає на 1 (одну) гривню випущеної (реалізованої) продукції.

$$Мосн = \frac{\overline{ОВФ_a}}{O} \quad (\text{грн./грн.})$$

де $\overline{ОВФ_a}$ – активна частина ОЗ на підприємстві.

III. Фондозброєність праці. Характеризує вартість ОВФ, що припадає на 1 (одного) працівника.

$$\text{Фозб} = \frac{\overline{ОВФ}}{ч_{np}} \quad (\text{грн./працівника})$$

IV. Механоозброєність. Характеризує вартість машин і механізмів, що припадає на 1 (одного) робітника.

$$\text{Мозб} = \frac{\overline{ОВФ}_a}{ч_{np}} \quad (\text{грн./робітника})$$

Показники стану ОЗ на підприємстві:

I. Коефіцієнт зносу. Характеризує частину вартості ОЗ, яка вже перенесена на новостворену продукцію; визначається, як відношення суми зносу до первісної (балансової) вартості ОФ.

$$K = \frac{\sum z_n}{\Pi_с (B_с)} \quad (\text{коефіцієнт або \%})$$

II. Коефіцієнт придатності. Характеризує частину вартості ОЗ, яка ще не перенесена на новостворену продукцію; визначається, як залишкова вартість поділена на первісну (балансову) вартість.

$$K_{np} = \frac{z_с}{\Pi_с (B_с)} \quad (\text{коефіцієнт або \%})$$

Коефіцієнт зносу плюс коефіцієнт придатності дорівнює 1.

Показники руху ОЗ на підприємстві:

I. Коефіцієнт оновлення. Характеризує частину ОЗ, що надійшли на підприємство протягом року; визначається як відношення ОФ, що надійшли на підприємство до ОФ на кінець року.

$$K_{он} = \frac{ОФ_{над}}{ОФ_{кр}} \quad (\text{грн./грн. або \%})$$

II. Коефіцієнт вибуття. Характеризує частину ОЗ, які вибули з експлуатації внаслідок зносу або з інших причин; визначається як вартість ОФ, що вибули, до ОФ на початок року.

$$K_{вит} = \frac{ОФ_с}{ОФ_{np}} \quad (\text{грн./грн. або \%})$$

III. Коефіцієнт росту. Характеризує скільки ОФ надійшло на одиницю вибутого обладнання.

$$K_p = \frac{O\Phi_{над}}{O\Phi_{виб}} \quad (\text{грн./грн.})$$

IV. Коефіцієнт інтенсивності оновлення – відношення коефіцієнту оновлення до коефіцієнту вибуття.

$$K_{інт} = \frac{K_{он}}{K_{виб}} \quad (\%)$$

V. Темп росту визначається як відношення ОФ на кінець року (ОФ_{кр}) до ОФ на початок року (ОФ_{пр}). Характеризує приріст основних фондів.

$$T_p = \frac{O\Phi_{кр}}{O\Phi_{пр}} \quad (\%)$$

Показники ефективності використання (вартісні):

I. Фондовіддача, яка може розраховуватись, як по валовій, так і по чистій продукції. Характеризує обсяг валової (чистої) продукції на одиницю середньорічної вартості (первісної вартості) ОВФ.

$$\Phi_v = \frac{ВП(ЧП)}{ОВФ(П_г)} \quad (\text{грн./грн.})$$

II. Рентабельність ОВФ, визначається як відношення прибутку до середньорічної вартості ОВФ.

$$P = \frac{\Pi}{ОВФ} \cdot 100 \quad (\%).$$

Показників прибутковості (рентабельності):

1) Рівень рентабельності – показує величину прибутку на кожну гривню понесених поточних витрат. Розраховується як відношення прибутку до повної собівартості на виробництво та реалізацію продукції:

$$P_p = \frac{\Pi}{C} \quad (\%)$$

2) Норма рентабельності або рентабельність виробничих фондів – характеризує величину прибутку на кожну гривню виробничих фондів підприємства. Визначається як відношення прибутку до суми середньорічних обігових виробничих фондів та середньорічних залишків нормованих оборотних коштів:

$$P_n = \frac{\Pi}{OB\Phi + Об_{кошт}} \quad (\%)$$

3) Рентабельність продукції – характеризує частку прибутку в кожній гривні виготовленої та реалізованої продукції. Визначається відношенням прибутку від реалізації до чистого доходу:

$$P_{np} = \frac{\Pi_{вал}}{ЧД} \cdot 100 \quad (\%)$$

4) Рентабельність майна підприємства – характеризує величину прибутку, що припадає на кожну гривню вартості майна підприємства та показує ефективність використання майна підприємства. Визначається як відношення прибутку до вартості майна підприємства:

$$P_m = \frac{\Pi}{M} \cdot 100 \quad (\%)$$

5) Рентабельність власного капіталу – характеризує окупність власного капіталу підприємства. Визначається відношенням чистого прибутку до величини власного капіталу підприємства:

$$P_{вк} = \frac{\Pi_{ч}}{ВЛК} \cdot 100 \quad (\%).$$

Додаток 1.

Форма агрегованого балансу

Актив	Сума	Пасив	Сума
I. Необоротні активи		I. Власний капітал	
II. Оборотні активи		II. Забезпечення наступних витрат і платежів	
III. Витрати майбутніх періодів		III. Довгострокові зобов'язання	
		IV. Поточні зобов'язання	
		V. Доходи майбутніх періодів	
Баланс		Баланс	